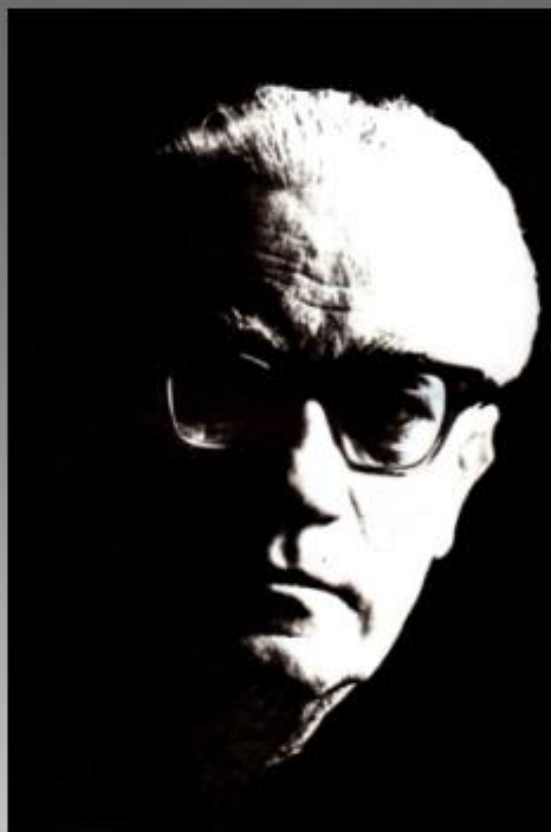

VINCAS MYKOLAITIS-PUTINAS:

Nenoriu išnykti iš savo šviesiosios būties...

Paroda skirta rašytojo, lietuvių literatūros klasiko V. Mykolaičio-Putino 120-osioms gimimo metinėms.

*Aš spindinčią dovaną rytmečio saulei nešu -
Vakarės žaros stebuklingų spalvų ir dažų.*

<...>

Vincas Mykolaitis-Putinas

Kūryba yra nuolatinis ieškojimas ko nors geresnio ir gražesnio. Dėl to ji yra ir nuolatinė kančia - prometėjiška pastanga sau dievišką paveikslą ir panašumą laimėti. Bet tokia pastanga yra verta gyvenimo!...

Vincas Mykolaitis-Putinas

VINCO MYKOLAIČIO-PUTINO BIOGRAFIJA

Vincas Mykolaitis-Putinas gimė 1893 m. sausio 6 d. ūkininkų šeimoje, Pilotiškių kaime (Gudelių valsč, Prienų raj.). Jis turėjo dar šešis brolius ir dvi seseris. Vaikystė, nors ir be skurdo, nebuvo skaidri. Tėvas buvo labai griežtas, ambicingas, kieto charakterio. Motina jautresnė, švelnesnio būdo, niekada nerodydavo savo pykčio, šeimos reikaluose didelės įtakos neturėjo. Rašytojo šeima išsiskyrė iš kitų savo uždarmumu ir šaltumu. Kaip rašė pats poetas savo atsiminimuose, šeimoje jie tarsi varžėsi vieni kitų, laisviau jausdavosi tarp samdinių ar šiaip svetimų žmonių.

Pilotiškių gamtovaizdžiai taip pat nėra itin patrauklūs. Nėra ten netoliese nei upės, nei ežero, nei aukštumų. Aplink vien lygumos, neišvaizdūs dirvonai, kai kur pelkėtos žemumos. Tačiau poetinius išgyvenimus žadina ne vien spalvingi gamtos reginiai, šventinės nuotaikos, romantiškos gyvenimo situacijos. Dvasingumas slypi ir po kieta kasdienybės pluta, žmogiškoji siela išsiveržia net pro šiurkščiausią materialumą. Būsimajam poetui giliai smigo sąmonėn kiekviena žmonių pastanga dvasiškai pakilti virš pilkos kasdienybės, bent akimirkai nugalėti savo ribotumą. Išskrendantys į tolimas šalis paukščiai jam asocijavosi su vidiniais sielos troškimais *pralaužti mūsų būties uždarmą*.

Vincas dvi žiemas lankė Gudelių pradžios mokyklą, po to mokėsi Marijampolės gimnazijoje ir baigęs keturias klases įstojo Seinių kunigų seminariją (1909). Jis turėjo gerą klausą ir gražų balsą. Besimokydamas pirmoje gimnazijos klasėje, pradėjo dainuoti mokinių chore, o vėliau ir Marijampolės lietuvių chore. Gimnazijoje garsėjo ir kaip geras

dailininkas. Baigęs keturias gimnazijos klases, pasuko tradiciniu didžiosios lietuvių jaunuomenės dalies mokslo keliu. Seiniuose patirti įspūdžiai aiškiai atsispindi romano *Altorių šešėly* pirmojoje dalyje. Tai, ką seminarijoje patyrė Liudas Vasaris, iš dalies atitinka paties rašytojo nuotakas. Būdamas antrajame kurse, jis įsitraukė į slaptą seminaristų lavinimosi būrelį. Ten studijavo Lietuvos istoriją, literatūrą, kalbą, ugdė savo literatūrinius ir mokslinius sugebėjimus.

Laikraštyje *Šaltinis* 1911 m. pasirodė pirmasis rašytojo eilėraštis *Sursum corda* (Aukštyn širdis), pasirašytas *Putino* slapyvardžiu. Debiutinis jauno poeto kūrinys dvelkė seminarijos dvasia, eilių intonacija ir stilius buvo artimi bažnytinei patetikai ir meditacijoms.

Būdamas uždaro būdo, V. Mykolaitis-Putinas dar jaunystėje pajuto savo vidinio pasaulio konfliktus su išoriniu. Dvasinės atgaivos poetas ieško, kurdamas didelių erdvių pasaulį, kur siela gali laisvai nutolti nuo slegiančios kasdienybės. Tarp seminarijos sienų bėgančios dienos, vis labiau artėjantis įšventinimas į kunigus poeto širdyje stiprino abejones ir žadino vis didesnį susirūpinimą. 1914 m. rudenį įsiliepsnojęs Pirmasis pasaulinis karas tapo pirma lemtinga V. Mykolaičio-Putino gyvenimo posūkio riba. Mokslas seminarijoje buvo užbaigtas paskubomis. Su seminarijos dokumentais jis atsidūrė Sankt Peterburge, ten 1915 m. buvo įšventintas į kunigus ir pradėjo studijuoti dvasinėje akademijoje – stambioje carinės Rusijos religinėje aukštojoje mokykloje. Karo meto įvykiai ir studijos išvedė jauną poetą į platesnį pasaulį. Čia atsivėrė naujos galimybės plėsti savo literatūrinį akiratį. Iš arčiau susipažino su rusų literatūros lobiais, meniniu gyvenimu. Ypač didelę reikšmę poetui turėjo muzika. Iš tuolaikinių rusų poetų jį labiausiai traukė simbolistai. Patraukė rusiškai rašančio lietuvių poeto J. Baltrušaičio kūryba. Čia arčiau susipažino su J. Baltrušaičio, F. Tiutčevo, A. Feto kūryba, filosofų V. Solovjovo, V. Ivanovo ir A. Belyj darbais. Bendradarbiavo Sankt Peterburgo lietuvių spaudoje, Čikagos *Vytyje*.

1917 m. Sankt Peterburge išleido pirmąjį lyrikos rinkinį *Raudoni žiedai* kartu su poema *Kunigaikštis Žvainys*. 1918 m., po trejų mokslo metų Sankt Peterburge, rašytojas gavo Amerikos lietuvių Tautos fondo stipendiją, suteikiančią galimybę studijuoti Friburgo (Fribourg) universitete, Šveicarijoje. 1918–1922 m. Fribūro (Fribourg) universitete jis studijavo filosofiją, filosofijos ir meno istoriją, prancūzų kalbą ir literatūrą, psichologiją. Studijų metais V. Mykolaitis-Putinas subrendo kūrybiškai: parašė nemažai eilėraščių, sukūrė poetinę dramą *Valdovo sūnus*, mėgino jėgas novelistikoje, parengė literatūrinių straipsnių. Ypač stiprų įspūdį paliko prof. M. de Munnynck'o paskaitos. Dalyvavo Fribūre studijuojančių lietuvių *Lituanijos* korporacijos veikloje. 1922 m. apgynė disertaciją *Vladimiro Solovjovo estetika*. Gavęs filosofijos daktaro laipsnį, 1922–1923 m. ruošėsi profesūrai Miuncheno (München) universitete, studijuodamas literatūros bei meno problemas. 1921 m. Lietuvoje įsisteigusi *Švyturio* leidykla išleido iš karto du tomus *Putino raštų*. Kritikai palankiai vertino naujus kūrinius. Kaune pradėjęs veikti dramos teatras įtraukė *Valdovo sūnų* į savo repertuarą. Tačiau pats rašytojas nebuvo patenkintas nei savo kūryba, nei jos sąlygomis.

Ankstesnės abejonės dėl dvilypės dvasininko ir menininko padėties toliau stiprėjo. Nuo klerikalinės aplinkos poetas kiek atitrūko paskutiniame savo studijų etape. 1922 m. rudenį, baigus mokslus Fribūre, atsirado galimybė studijoms Miuncheno universitete. Čia V. Mykolaitis-Putinas susitelkė grynai į literatūrinius dalykus, nes rengėsi profesūrai Lietuvos universitete. Devyneri metai, praleisti toli nuo gimtojo krašto, išvedė jaunąjį poetą į platųjį

pasaulį. Tiesa, tai buvo kelias, vingiuojęs per įvairių aukštųjų mokyklų auditorijas ir bibliotekas, tačiau jis palydėjo sodžiaus pagimdytą jaunuolį į humanitarinės kultūros aukštumas, parengė svarbiausiems gyvenimo išbandymams.

Grįžęs į Lietuvą, V. Mykolaitis-Putinas 1923–1929 m. dirbo Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakultete Visuotinės literatūros katedros docentu. Dėstė lietuvių literatūrą, estetiką, literatūros teoriją bei stylistiką. 1925 m. buvo Lietuvių meno kūrėjų draugijos sekretorius, iki 1923 m. dalyvavo universiteto ateitininkų sąjungos veikloje, padėjo įsteigti studentų ateitininkų meno draugiją *Šatrija*. 1928 m. tapo profesoriumi. Kaune, kur įsikūrė poetas, telkėsi rašytojai, buvo leidžiamos knygos, laikraščiai, žurnalai, steigėsi mokyklos ir mokslo organizacijos. Gana aktyviai rašytojas ėmė reikštis literatūros kritikoje. 1924–1932 m. ėjo kultūrinio žurnalo *Židinys* redaktoriaus pareigas. Savo straipsniuose jis vertino kūrybos reiškinius, remdamasis vien meninės kokybės kriterijais. Reikšmingas buvo rašytojo suartėjimas su V. Krėve – Kauno universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dekanu. V. Krėvė nemėgo klerikalų ir ėmė skatinti savo jaunesnį kolegą pereiti dėstyti į jo vadovaujamą fakultetą. Tai sutapo su senais Putino norais ir jis 1929 m. pakeičia pedagoginio darbo kryptį. 1926 m. pasirodė antroji V. Mykolaičio-Putino poetinė drama *Žiedas ir moteris*, kurioje įkūnyta žmogaus kova už gyvenimo laimę, jausmų laisvę ir prasmingą meną siejasi su pagrindine šio rašytojo kūrybos problematika. Netrukus gimė misterija *Nuvainikuota vaidilutė*. Joje atsispindi jausmų susidūrimas su *dieviškąja* lemtimi. Čia rašytojas mėgino simboliškai įprasminti istorinį lietuvių tautos likimą. 1927 m. išėjo lyrikos rinkinys *Tarp dviejų aušrų*. Tada V. Mykolaitis-Putinas tapo vienu ryškiausių lietuvių poetų.

Pasitraukdamas iš profesoriaus pareigų Lietuvos universiteto Teologijos–filosofijos fakultete ir pereidamas į Humanitarinių mokslų fakultetą, 1925 m. V. Mykolaitis-Putinas tarsį perkirto pirmąją grandinę, siejusią jį su klerikalinėmis institucijomis. 1932 m. jis atsisveikino ir su *Židinio* redaktoriaus pareigomis, kurias ėjo nuo 1924 m. Tuo metu jis jau rašė romaną *Altorių šešėlyje*, kuriame sprendė opius savo paties dvasinės evoliucijos klausimus ir kartu apibendrino tipiškus krašto kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo reiškinius.

1935 m. V. Mykolaitis-Putinas oficialiai atsisakė kunigystės ir sukūrė šeimą. Rygoje susituokė su Emilija Kvedaraite. Už tai 1936 m. vasario 7 d. Vilkaviškio vyskupijos tribunolo sprendimu buvo degraduotas ir ekskomunikuotas. Tik 1966 m. konfesinės bausmės buvo atleistos. Poeto išėjimą į platesnę kultūrinę ir visuomeninę erdvę aktyviai skatino kai kurie žymūs intelektualai. Ypač rašytoją rėmė V. Krėvė. 1923–1933 m. labai svarbūs Putino gyvenime. Per šį laikotarpį rašytojas tvirtai įaugo į Lietuvos kultūrinę dirvą ir įvykdė labai svarbų vidinio išsivadavimo žygdarbį. Labai reikšmingas šis dešimtmetis ir jo kūryboje. Pasirodžiusi jo lyrikos knyga *Tarp dviejų aušrų*, romanas *Altorių šešėlyje*, drama *Valdovo sūnus* įėjo į lietuvių literatūros klasiką.

1933 m. V. Mykolaitis-Putinas buvo išrinktas Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininku ir šias pareigas ėjo iki 1937 m. Kurį laiką poetas buvo pritilęs, išgyveno savotišką kūrybinę krizę. 1939 m., sukrėstas artėjančio Antrojo pasaulinio karo nuojautų, poetas paskelbia pluoštą naujų eilėraščių, atspindinčių niūrias buržuazinės visuomenės saulėlydžio nuotaikas, sielvartą dėl žmonijos kultūrai gresiančios katastrofos.

1940 m. pradžioje kartu su Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakultetu persikėlė dirbti ir gyventi į Vilnių. Buvo išrinktas fakulteto dekanu ir į Vilniaus universiteto Bičiulių draugijos valdybą. V. Mykolaitis-Putinas pradėjo profesoriauti Vilniaus universitete, dėstė lietuvių literatūrą. 1944–1945 m. ir 1947–1949 m. vadovavo Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedrai. Skaitė senosios ir XIX a. pabaigos lietuvių literatūros istorijos kursus, užsienio literatūros viduramžių kursą, spec.kursus apie K. Donelaitį, A. Mickevičių, Žemaitę, Lazdynų Pelėdą, Maironį, P. Cvirką. 1954 m. pasitraukė iš darbo universitete.

Įsteigus LTSR Mokslų akademiją, V. Mykolaitis-Putinas buvo išrinktas jos nariu, 1941 m. tapo Lietuvių literatūros instituto direktoriumi. Šias pareigas laikinai ėjo ir po karo (iki 1946 m. pr.). 1954 m., pablogėjęs sveikatai, V. Mykolaitis-Putinas pasitraukė į pensiją ir atsidėjo vien kūrybiniam darbui.

Vincas Mykolaitis-Putinas mirė 1967 m. birželio 7 d. Kačerginėje. Palaidotas Vilniaus Rasų kapinėse. Antkapinį paminklą *Mūza* sukūrė skulptorius V. Vildžiūnas.

APDOVANOJIMAI

1935 m. apdovanotas Gedimino III laipsnio ordinu.

1936 m. už lyrikos rinkinį *Keliai ir kryžkeliai* literatūrinę premiją paskyrė *Spindulio* bendrovė.

1937 m. už romaną *Krizė* gavo *Sakalo* bendrovės literatūrinę ir Ukmergės visuomenės premijas.

1958 m. už romaną *Sukilėliai* buvo paskirta Lietuvos TSR Valstybinė premija.

Iš kairės:

Vinco Mykolaičio-Putino disertacija *Vladimiro Solovjovo estetika*. 1922 m.

Iš Vinco Mykolaičio-Putino muziejaus rinkinių.

Vinco Mykolaičio-Putino užsienio pasas (dvi pusės).

Iš Vinco Mykolaičio-Putino muziejaus rinkinių. GEK-3456

Vilniaus valstybinio universiteto 1950 m. Istorijos-filologijos fakulteto lituanistų laidos vinjetė. Tarp dėstytojų ir V. Mykolaitis-Putinas.

Iš Vinco Mykolaičio-Putino muziejaus rinkinių. VMPPM. Mp 467

Iš kairės:

V. Mykolaitis-Putinas, I. Tamošaitis ir I. Česaitis Friburge. Apie 1918–1922 m.

Iš Vinco Mykolaičio-Putino muziejaus rinkinių. VMPPM. F 19

I. Tamošaitis ir V. Mykolaitis-Putinas. 1922 m.

Iš Vinco Mykolaičio-Putino muziejaus rinkinių. VMPPM. F 18

J. Kuossu-Aleksandriškis, V. Mykolaitis-Putinas, J. Tumas-Vaižgantas, J. Keliuotis, J. Grušas. 1932 m.

Iš Vinco Mykolaičio-Putino muziejaus rinkinių. VMPPM. F 17

Iš kairės:

V. Mykolaitis-Putinas ir K. Korsakas su pirmo kurso studentais prie Gedimino kalno. 1945 m. ruduo.

Iš Vinco Mykolaičio-Putino muziejaus rinkinių. VMPPM. F 15

V. Mykolaitis-Putinas su studentais lituanistais. 1946 m.

Iš Vinco Mykolaičio-Putino muziejaus rinkinių. VMPPM. F 86

V. Mykolaitis-Putinas prie *Klastos ir meilės* pilies. 1953 m.

Iš Vinco Mykolaičio-Putino muziejaus rinkinių. VMPPM. F 59

Iš kairės:

Gudelių bažnyčia, kurioje buvo pakrikštytas V. Mykolaitis-Putinas. O. Pajedaitės nuotr.

Gudelių bažnyčios altorius. O. Pajedaitės nuotr.

Rodyklė į V. Mykolaičio-Putino gimtinę. O. Pajedaitės nuotr.

Takas į V. Mykolaičio-Putino gimtinę. O. Pajedaitės nuotr.

Iš kairės:

Gudelių klebonija. O. Pajedaitės nuotr.

V. Mykoliaičio-Putino gimtojo namo vidus. O. Pajedaitės nuotr.

V. Mykoliaičio-Putino gimtasis namas. O. Pajedaitės nuotr.

Iš kairės:

V. Mykoliaičio-Putino brolis su žmona. O. Pajedaitės nuotr.

Namas Kaune, kuriame gyveno V. Mykolaitis-Putinas. O. Pajedaitės nuotr.

Namas Kačerginėje, kuriame gyveno V. Mykolaitis-Putinas. O. Pajedaitės nuotr.

Iš kairės:

V. Mykoliaičio-Putino vardo gimnazija, Marijampolėje. O. Pajedaitės nuotr.

Kauno valstybinis universitetas, kuriame dėstė V. Mykolaitis-Putinas. O. Pajedaitės nuotr.